

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 2 март 2021 г.
(OR. en)

6070/21

Междуетноститутуционално досие:
2020/0288 (NLE)

SOC 70
ANTIDISCRIM 6
GENDER 11
JAI 129
FREMP 25
COHOM 26
EDUC 44

ЗАКОНОДАТЕЛНИ АКТОВЕ И ДРУГИ ПРАВНИ ИНСТРУМЕНТИ

Относно:	ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА относно равенството, приобщаването и участието на ромите
----------	--

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

от ...

относно равенството, приобщаването и участието на ромите

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 292 във връзка с член 19, параграф 1 от него,

като взе предвид предложението на Европейската комисия,

като има предвид, че:

- (1) С Директива 2000/43/ЕО на Съвета¹ се установява рамка за борба с дискриминацията, основана на расовия или етническия произход, в целия Съюз в областта на заетостта, образованието, социалната закрила, включително социалната сигурност и здравеопазването, социалните придобивки и достъпа до и предоставянето на стоки и услуги, в т.ч. жилищно настаняване. Една от целите на настоящата препоръка е да се подпомогне ефективното прилагане на тази директива, без да се засягат компетенциите на държавите членки.

¹ Директива 2000/43/ЕО на Съвета от 29 юни 2000 г. относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход (ОВ L 180, 19.7.2000 г., стр. 22).

- (2) Рамково решение 2008/913/ПВР на Съвета¹ задължава държавите членки да инкриминират публичното подбуждане към насилие или омраза въз основа на раса, цвят на кожата, религия, произход, национална или етническа принадлежност и да гарантират, че расистките и ксенофобските мотиви се разглеждат като утежняващо обстоятелство или, като алтернатива, могат да бъдат взети под внимание от съдилищата при определяне на размера на санкциите. Настоящата препоръка има за цел да укрепи мерките, които се предприемат срещу изказванията, насаждащи омраза, престъпленията от омраза и насилието, насочени срещу ромите. В съответствие с Директива 2012/29/ЕС на Европейския парламент и на Съвета² настоящата препоръка има за цел също така да насърчи оказването на подкрепа на ромите — жертви на такива престъпления.

¹ Рамково решение 2008/913/ПВР на Съвета от 28 ноември 2008 г. относно борбата с определени форми и прояви на расизъм и ксенофобия посредством наказателното право (ОВ L 328, 6.12.2008 г., стр. 55).

² Директива 2012/29/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 г. за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления и за замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР (ОВ L 315, 14.11.2012 г., стр. 57).

- (3) Европейският стълб на социалните права изразява принципите и правата, целящи подкрепа и повишаване на социалната справедливост без оглед на пол, расов или етнически произход, вероизповедание или убеждения, увреждания, възраст или сексуална ориентация. Общите мерки, допълнени от целенасочени мерки за защита и подкрепа на групите, изложени на голям риск от дискриминация или социално изключване, като например мерките, посочени в настоящата препоръка, имат ключова роля за прилагането на принципите на Европейския стълб на социалните права. Постигането на резултати по този стълб е общ политически ангажимент и отговорност. Той следва да се прилага както на равнището на Съюза, така и на равнището на държавите членки според съответните им компетенции, като се отчита надлежно различната социално-икономическа среда и многообразието от национални системи, включително ролята на социалните партньори, при пълно зачитане на принципите на субсидиарност и пропорционалност.
- (4) Настоящата препоръка ще допринесе също така за устойчивото развитие на равнопоставени и приобщаващи демократични общества в съответствие с Целите на ООН за устойчиво развитие.

- (5) Комисията представи предложения до Европейския парламент и до Съвета за Регламент за общоприложимите разпоредби за периода 2021—2027 г., за Европейския социален фонд плюс за периода 2021—2027 г. („ЕСФ+ за периода 2021—2027 г.“), и за Европейския фонд за регионално развитие и Кохезионния фонд за периода 2021—2027 г. В тези предложения равенството и недискриминацията са посочени като хоризонтални принципи, които следва да бъдат спазвани при изпълнението на тези фондове. В предложението за ЕСФ+ държавите членки и Комисията се призовават изрично да гарантират равенството и недискриминацията при изпълнението на програмите на Съюза и се прави позоваване на насърчаването на социално-икономическата интеграция на гражданите на трети държави и приобщаването на маргинализирани общности като ромските, което е свързано с предпоставката за национална стратегическа рамка за ромите. В очакване на приемането на тези предложения настоящата препоръка допринася за тяхното ефективно бъдещо прилагане.
- (6) Съобщението на Комисията от 3 март 2010 г., озаглавено „Европа 2020: стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж“ (стратегията „Европа 2020“), даде значителен импулс на борбата с бедността и социалното изключване чрез определянето на общи европейски цели за намаляване на бедността и социалното изключване и за повишаване на равнището на образование и на заетостта. Тези цели не могат да бъдат постигнати, без да бъдат подобрили равенството, приобщаването и участието на ромите, за което в настоящата препоръка са дадени конкретни насоки.

- (7) Съобщението на Комисията от 5 април 2011 г., озаглавено „Рамка на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите до 2020 г.“, с което държавите членки се насърчават да постигнат всеобхватен напредък в социалното и икономическото приобщаване на ромите и се определят цели в областите на образованието, заетостта, здравеопазването и жилищното настаняване, беше одобрено от Съвета на 19 май 2011 г. Въпреки ограниченията в първоначалния проект рамката на ЕС имаше важна добавена стойност, върху която настоящата препоръка надгражда, *inter alia*, чрез интегриране на извлечените поуки от прилагането на рамката.
- (8) Препоръка на Съвета от 9 декември 2013 г.¹ имаше за цел засилване на националните мерки за интегриране на ромите. В нея Съветът призовава държавите членки да информират Комисията ежегодно за всички мерки, предприети в съответствие с Препоръката, както и за постигнатия напредък по изпълнението на техните национални стратегии за интегриране на ромите (НСИР). Настоящата препоръка се основава на досегашния опит и в нея се преразглеждат досегашните мерки, като се разширява бъдещият им обхват.
- (9) В Заключенията си от 8 декември 2016 г., озаглавени „Ускоряване на процеса на интеграция на ромите“, съветът призова Комисията да направи междинна оценка на рамката на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите до 2020 г. („задълбочена оценка“) и въз основа на тази оценка да предложи инициатива за периода след 2020 г. Макар в извършената задълбочена оценката да се отчита добавената стойност на рамката, се отбелязва, че ромите в Европа продължават да се сблъскват с дискриминация и социално и икономическо изключване.

¹ Препоръка на Съвета от 9 декември 2013 г. относно ефективни мерки за интегриране на ромите в държавите членки (ОВ С 378, 24.12.2013 г., стр. 1).

- (10) Задълбочената оценка и заключенията от нея, направени от Съвета, Европейския парламент и няколко общоевропейски и национални организации на гражданското общество, сочат, че е необходим подновен и засилен ангажимент за равенство и приобщаване на ромите. Този ангажимент следва да се съсредоточи по-специално върху борбата с дискриминацията, включително борбата с антиромските настроения — специфична форма на расизъм срещу ромите — и в центъра му да бъдат четирите области на социално-икономическо приобщаване: образование, заетост, здравеопазване и жилищно настаняване. Този ангажимент следва също така да отразява нуждите на специфични групи и многообразието на ромското население; да осигури участието на ромите в създаването, изпълнението, наблюдението и оценяването на стратегиите за равенство и приобщаване на ромите; да подобри определянето на цели, събирането на данни, наблюдението и докладването; както и да гарантира, че основните политики отчитат по-добре нуждите от равенство и приобщаване на ромите. При разработването на мерките следва да се обърне специално внимание на свързаните с пола аспекти.
- (11) Настоящата препоръка се основава също на различни констатации в предишни съответни резолюции на Европейския парламент от 15 април 2015 г. и 12 февруари 2019 г., в заключенията на Съвета от 8 декември 2016 г. и в годишните доклади на Комисията от 2013 г. насам.

- (12) След публикуването на Рамката на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите до 2020 г., на 7 октомври 2020 г. Комисията прие пакет, който включва предложението за настоящата препоръка и съобщението „Съюз на равенство: стратегическа рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите“ (наричано по-нататък „Съобщението от 7 октомври 2020 г.“). В Съобщението от 7 октомври 2020 г. се определят цели на равнището на ЕС и, когато е приложимо, цели и минимални ангажменти за всички държави членки, които евентуално да бъдат допълнени от допълнителни усилия на национално равнище и с подкрепа от Съюза в зависимост от националния контекст и числеността на ромското население. Според актуални данни шест от всеки десет европейци продължават да смятат, че дискриминацията срещу ромите е широко разпространена в страната им, а повече от шест от всеки десет европейци са на мнение, че по-добрата интеграция на ромите би била от полза за обществото¹. Главната цел на настоящата препоръка е да способства за насърчаването на равенството на ромите и борбата с тяхното изключване, с тяхно активно участие.

¹ Специално проучване на Евробарометър № 493. Дискриминация в ЕС (първи резултати, публикувани през септември 2019 г.).

- (13) По време на пандемията от COVID-19 изключените и намиращите се в неравностойно положение ромски общности бяха изложени на тежки отрицателни здравни и социално-икономически въздействия, които заплашват да задълбочат още повече съществуващите неравенства и риска от бедност и социално изключване. В настоящата препоръка се призовава да се намалят структурните неравенства, пред които са изправени ромите, чрез преодоляване, когато е уместно, на ограничения достъп на ромите до чиста вода, санитарна инфраструктура и здравни услуги, в това число услуги за ваксинация, и липсата на материална база и цифрови умения, които биха позволили на ромите активно участие в обществото, включително в дистанционни форми на обучение, както и чрез премахване на високите нива на икономическа несигурност, пренаселените домакинства, сегрегацията на поселенията или лагерите.

- (14) В контекста на разрастващия се популизъм и расизъм в Съюза¹ трябва да се обърне специално внимание на борбата с дискриминацията и нейното предотвратяване, включително чрез борба с антиромските настроения, които са сред първопричините за дискриминацията и изключването и ги изострят. Поради това в Плана за действие на ЕС за борба с расизма за периода 2020—2025 г. от 18 септември 2020 г. се предвижда набор от конкретни действия за противопоставяне на расизма. Антиромските настроения са извънредно често срещана² форма на расизъм, която се корени в начина, по който обществото като цяло възприема и се отнася към хората, смятани за „цигани“, вследствие на исторически процес на третирането им като различни³, който се основава на стереотипи и отрицателни нагласи, които понякога може да са неумишлени или несъзнателни⁴.

¹ Агенция на ЕС за основните права, „Widespread racism continues to plague Europe“ [Ширещият се расизъм остава бич за Европа]. 20 юни 2019 г., публикация въз основа на Доклада относно основните права за 2019 г. на Агенцията на ЕС за основните права от 6 юни 2019 г.

² Европейска комисия срещу расизма и нетолерантността (ЕКРН), Обща политическа препоръка № 3 относно борбата с расизма и нетолерантността срещу ромите/циганите, приета на 6 март 1998 г. В преамбюла на Общата политическа препоръка № 13 за борба с антиромските настроения и дискриминацията на ромите отново се подчертава, че „антиромските настроения са особено трайна, агресивна, ежедневна и често срещана форма на расизъм“.

³ Референтен документ на Алианса срещу антиромските настроения от 2017 г. Източник http://antigypsyism.eu/?page_id=17

⁴ Заключителен документ на Групата на високо равнище на ЕС за борба с расизма, ксенофобията и други форми на нетърпимост от ноември 2018 г. Антиромските настроения: повече признание за по-добро разбиране и по-успешно справяне с проявленията им.

От 2005 г. насам Европейският парламент използва термина „антиромски настроения“ в своите доклади и резолюции от 28 април 2005г., 15 април 2015 г. 25 октомври 2017г. и 12 февруари 2019 г. Редица международни организации и организации на гражданското общество са признали съществуването на това явление, известно още като антиромски расизъм, ромафобия и антицигански настроения. В заключенията си от 8 декември 2016 г. Съветът призна необходимостта от борба с „всички форми на расизъм спрямо ромите, наричан понякога „антиромски настроения“, тъй като това е една от първопричините за тяхното социално изключване и прилаганата спрямо тях дискриминация“. На 8 октомври 2020 г. Международният алианс за възпоменание на холокоста (MABX) прие правно необвързващо определение¹ за понятието „антиромски настроения/дискриминация срещу ромите“.

¹ <https://www.holocaustremembrance.com/resources/working-definitions-charters/working-definition-antigypsyism-anti-roma-discrimination>

- (15) Когато се предприемат действия, насочени към ромското население, е важно под внимание да бъдат взети специфичните нужди и форми на уязвимост на определени групи¹, включително ромските жени, млади роми, деца роми, ромите от общността на ЛГБТИ, възрастните роми, ромите с увреждания, граждани на трети държави или без гражданство, както и мобилните роми в ЕС. Поради това в настоящата препоръка се отчита значението на справянето с множествената дискриминация². В нея се предлагат мерки за по-добра защита и приобщаване на ромските деца, които са изложени на дискриминация и сегрегация в особено висока степен.

¹ В различни контексти, например в контекста на трафика на хора, чиито жертви са предимно жени и деца от ромски произход.

² Терминът „множествена дискриминация“ се използва като общо понятие за всички случаи на дискриминация, основана на повече от един признак и проявяваща се по два възможни начина. Това може да е под формата на „кумулятивна дискриминация“, при която дискриминацията се осъществява въз основа на няколко основания за дискриминация, които функционират поотделно, и на „междусекторна дискриминация“, при която са налице две или повече основания за дискриминация, които функционират и си взаимодействат по такъв начин, че са неделими или неразривно свързани. „Справяне с множествената дискриминация. Практики, политики и закони“. Доклад от Европейската комисия (2007 г.). „Множествената дискриминация в правото на ЕС: правни възможности в отговор на междусекторната полова дискриминация“. Европейска мрежа от правни експерти в областта на равенството между половете. Европейска комисия (2009 г.).

В съответствие със заключенията на Съвета от 8 декември 2016 г. препоръката има за цел също така да се създадат възможности и да се използва нереализираният потенциал на младите роми чрез разширяване на тяхното активно участие в програмите и мерките за младежта, например споменатите в Съобщението на Комисията от 1 юли 2020 г., озаглавено „Подкрепа за младежката заетост: мост към работните места за следващото поколение“.

- (16) Като отчита многообразието сред ромите, терминът „роми“ се използва като общо понятие за обозначаване на множество различни групи с ромски произход, като например роми, синти, кале, цигани, романичели и бояши/рудари. Той обхваща също така групи като ашкали, гюпти, източни групи (сред които дом, лом, ром и абдал), както и странстващите общности, в това число пътуващи общности (Travellers), йениш и групите, обозначени с административния термин „Gens du voyage“ („пътуващи хора“), както и хората, които се самоопределят като цигани („gypsies“, „tsiganes“ или „tziganes“), без да се отричат специфичните характеристики на тези групи.

- (17) В контекста на мобилността в рамките на Съюза е необходимо да се зачитат правото на свободно движение на гражданите на Съюза и условията за неговото упражняване. Тези условия включват притежаването на достатъчно средства и пълно здравно застрахователно покритие в съответствие с Директива 2004/38/ЕО на Европейския парламент и на Съвета¹. Същевременно е необходимо да се търсят начини за подобряване на условията на живот на ромите и да се прилагат мерки за насърчаване на тяхното икономическо и социално приобщаване както в държавата членка на произход, така и в държавата членка на пребиваване.

¹ Директива 2004/38/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 г. относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите-членки, за изменение на Регламент (ЕИО) № 1612/68 и отменяща Директиви 64/221/ЕИО, 68/360/ЕИО, 72/194/ЕИО, 73/148/ЕИО, 75/34/ЕИО, 75/35/ЕИО, 90/364/ЕИО, 90/365/ЕИО и 93/96/ЕИО (ОВ L 158, 30.4.2004 г., стр. 77).

- (18) Като се отчита, че държавите членки следва сами да избират методите си на наблюдение, в това число подходящите методи за събиране на данни, и при отчитане на факта, че събирането на информация за етническия произход е чувствителен въпрос, невъзможен в някои държави членки, настоящата препоръка подчертава значението на събирането на данни като необходима предпоставка за разработването на мерки, които ефективно подобряват положението на ромското население, в съответствие с Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета¹ и Насоките от 2018 г. за подобряване на събирането и използването на данни относно равенството, публикувани от Подгрупата за данни относно равенството към Групата на високо равнище на ЕС за недискриминация, равенство и многообразие². В настоящата препоръка се отчита също значението на показателите като метод за наблюдение. Съобщението от 7 октомври 2020 г. изяснява, че държавите членки са в състояние да избират показатели от набор от показатели за измерване на равенството, приобщаването и участието на ромите, разработен съвместно от Агенцията на ЕС за основните права, Комисията и държавите членки.

¹ Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните) (ОВ L 119, 4.5.2016 г., стр. 1).

² Насоки за подобряване на събирането и използването на данни относно равенството (2018 г.). Сметната палата отправи препоръка за разработване на подходящи методики за събиране на съответни данни относно приобщаването на ромите във всички държави членки. Инициативи на политиката на ЕС и финансова подкрепа на ЕС за интегриране на ромите: постигнат е значителен напредък през последното десетилетие, но са необходими допълнителни усилия на местно равнище. Специален доклад № 14/2016.

- (19) Настоящата препоръка е изрично насочена към мерките за насърчаване на равенството, приобщаването и участието на ромите, без да се изключват други групи в неравностойно положение. Тези мерки следва да се основават на едни и същи принципи при съпоставими условия. В това отношение запазват своята приложимост общите основни принципи за приобщаване на ромите¹. Мерките следва също така да включват равенството, приобщаването и участието на ромите както в политически инициативи на равнището на Съюза, така и на национално равнище, като се обръща специално внимание на междусекторността и измерението, свързано с пола. В Съобщението от 7 октомври 2020 г. се предоставят допълнителни насоки за планирането и изпълнението на национални стратегически рамки за ромите.
- (20) Една от целите на настоящата препоръка е да се потвърди дългосрочният ангажимент към съвместните цели, свързани с равенството, приобщаването и участието на ромите, и да се предоставят обновени и по-солидни насоки, като се очертават мерките, които държавите членки могат да предприемат, за да бъдат постигнати тези цели.

¹ Общите основни принципи бяха обсъдени по време на първата Европейска платформа за приобщаване на ромите през април 2009 г. и одобрени от Съвета по заетост, социална политика, здравеопазване и потребителски въпроси (EPSCO) на 8 юни 2009 г. в набор от заключения, в които държавите членки се призовават, когато е уместно, да се съобразяват с общите основни принципи при създаването и прилагането на политики. Заключения на Съвета по заетост, социална политика, здравеопазване и потребителски въпроси (EPSCO) относно приобщаването на ромите (8 юни 2009 г.).

- (21) Настоящата препоръка изцяло зачита принципа на субсидиарност и основната отговорност на държавите членки в тази област. Тя не засяга принципите на националното процесуално право и правните традиции на държавите членки. Следва да се прилага общ, но диференциран подход, при надлежно отчитане на националните обстоятелства, като например броя и дела на ромите в общото население, общия икономически контекст, специфичните характеристики на целевото население във всяка държава членка и възможността да се установят политики, насочени към конкретна етническа група. Националните подходи и съответните мерки за насърчаване на приобщаването, равенството и участието на ромите, следва да бъдат разработени и подбрани в съответствие със специфичните обстоятелства и потребности на място, които включват необходимостта от решаване на проблемите на групите в неравностойно положение, като например ромите, в по-широк контекст. Интегриращите мерки следва да бъдат разработени така, че да гарантират, че ромите са успешно обхванати.
- (22) Понятието „национална стратегическа рамка за ромите“ се отнася до националните стратегии за ромите и/или интегрираните национални пакети от мерки на политиката в по-широк социално-икономически контекст, които са от значение за равенството, приобщаването и участието на ромите.

ПРЕПОРЪЧВА СЛЕДНОТО:

1. Държавите членки следва да приемат национални стратегически рамки за ромите в рамките на своите по-широки политики за социално приобщаване, които подобряват положението на ромите, и да ги съобщят на Европейската комисия за предпочитане до септември 2021 г. В съответствие с националното си право и правото на Съюза, наличните ресурси и националните обстоятелства, държавите членки следва да преценят, по целесъобразност, доколко мерките в настоящата препоръка са подходящи за националния им контекст и да ги приложат пропорционално и избирателно, в тясно сътрудничество с всички съответни заинтересовани страни. При оценката на посочената целесъобразност на мерките на държавите членки се препоръчва да се ръководят от доброволни минимални ангажименти и — в зависимост от националния им контекст — от евентуални допълнителни усилия, в съответствие с предвиденото в Съобщението на Комисията.

Хоризонтални цели: равенство, приобщаване и участие

2. Държавите членки следва да консолидират усилията си за приемане и прилагане на мерки за насърчаване на равенството и ефективно предотвратяване и противодействие на дискриминацията, антиромските настроения и социалното и икономическото изключване, както и първопричините за тях. Тези усилия следва да включват мерки като:
- а) ефективна борба с пряката и непряката дискриминация, в това число чрез справяне с тормоза, антиромските настроения, стереотипите, антиромската реторика, речта на омразата, престъпленията от омраза и насилието срещу ромите, включително подбуждане към такова поведение, както онлайн, така и офлайн, и по-специално в контекста на транспонирането, прилагането и изпълнението на Директива 2000/43/ЕО, Рамково решение 2008/913/ПВР и Директива 2010/13/ЕС на Европейския парламент и на Съвета¹;
 - б) разработване и насърчаване на всеобхватна система за подкрепа на жертвите в съответствие с Директива 2012/29/ЕС и осигуряване на подпомагане на ромите, станали жертва на престъпления от омраза и дискриминация;

¹ Директива 2010/13/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 10 март 2010 г. за координирането на някои разпоредби, установени в закони, подзаконови и административни актове на държавите-членки, отнасящи се до предоставянето на аудиовизуални медийни услуги (Директива за аудиовизуалните медийни услуги) (ОВ L 95, 15.4.2010 г., стр. 1).

- в) борба с множествената и структурната¹ дискриминация срещу ромите, и по-специално срещу ромските жени, младите роми, децата роми, ромите от общността на ЛГБТИ, възрастните роми, ромите с увреждания, ромите без гражданство и мобилните роми в ЕС²;
- г) повишаване на съзнанието за това, че усилията за борба с дискриминационните практики са взаимосвързани с усилията за борба с антиромските настроения и със социалното и икономическото изключване като част от общия стремеж към насърчаване на по-общата цел за равенство;
- д) анализиране и признаване на съществуването на антиромските настроения и дискриминацията срещу ромите и повишаване на осведомеността за тези явления, за формите, под които се проявяват, и за вредните последици от тях чрез медиите, учебните програми на училищата и чрез други средства, както и например чрез повишаване на осведомеността сред държавните служители и други заинтересовани страни относно нуждата да идентифицират и да се борят с тях;
- е) насърчаване на дейности и кампании за повишаване на осведомеността относно културното многообразие в училищата;

¹ Под „системна“ или „структурна“ дискриминация се разбират проявленията на неравенство, които произтичат от законодателството, политиките и практиките не поради умишъл, а в резултат на редица институционални фактори при разработването, прилагането и преразглеждането на законодателни актове, политики и практики. „Roma and Traveller Inclusion: Towards a new EU Framework, Learning from the work of equality bodies“ [Приобщаване на ромите и пътуващите общности: към нова рамка на ЕС. Поуки от работата на органите по въпросите на равенството], Equinet Perspective’, юни 2020 г.

² Граждани на ЕС от ромски етнически произход, упражняващи правото си на свободно движение в рамките на Европейския съюз.

- ж) насърчаване на опознаването на ромските култури, език и история, включително на възпоменанието на холокоста над ромите и процесите на помирение в обществото, *inter alia* чрез действия за осигуряване на подходящо обучение на учителите и подходящи учебни програми, тъй като тези знания са от решаващо значение за намаляване на предразсъдъците и антиромските настроения като важни причини за дискриминация;
- з) поощряване на положителните послания за ромите, както и на ромските модели за подражание, и по-добро разбиране за предизвикателствата, пред които са изправени ромите, например чрез подпомагане на междуобщностните контакти и межкултурното обучение.

3. Държавите членки следва да се борят с крайно високия процент на ромското население в риск от бедност и материални и социални лишения, за да се осигури ефективна подкрепа за равенството, приобщаването и участието на ромите. Когато е уместно, държавите членки следва да прилагат интегриран подход, съсредоточен върху всички съответни области на политиката. Това може да бъде постигнато чрез мерки като:

- а) осигуряване на адекватни инвестиции в човешки капитал, развитие на инфраструктурата и жилищно настаняване, както и политики за социално сближаване, и усъвършенстване на целенасочеността на тези инвестиции;
- б) гарантиране на достъп до адекватни схеми за социална закрила, включващи както подпомагане на доходите, така и помощи в натура и предоставяне на услуги за ромите в неравностойно положение;

- в) съчетаване на подпомагането на доходите с мерки за активизиране с цел насърчаване на участието на пазара на труда и с подкрепа за заетостта, по-специално за жените от ромски произход и мобилните роми в ЕС; предоставяне на информация относно съществуващите правни изисквания за допустимост за получаване на обезщетения, придружени от услуги по активизиране и подпомагане;
- г) отделяне на особено внимание на борбата с детската бедност и нейното предотвратяване, включително чрез предприемане на ефективни национални мерки, съобразени с механизмите, чрез които бедността се предава от поколение на поколение, и с необходимостта от оказване на подкрепа на ромските деца и техните семейства във взаимосвързаните области на заетостта, социалните услуги, образованието, включително в ранна детска възраст, грижите в ранна детска възраст, здравеопазването, жилищното настаняване и достъпа до основни услуги, храната и достъпа до развлекателни дейности;
- д) подкрепа на финансовата грамотност за млади пълнолетни лица и семейства, включително по-добри умения за вземане на решения и планиране като част от мерките за овластяване и финансово приобщаване.

4. Държавите членки следва, според случая, да засилят пълноценното участие на ромите, включително на жените, децата, младите хора, възрастните хора и лицата с увреждания, и консултациите с тях с цел осигуряване на ефективна подкрепа за равенството на ромите и за недискриминацията срещу тях. Това следва да включва мерки като:

- а) подкрепа за активно гражданство чрез насърчаване на участието в социалния, икономическия, политическия, културния и гражданския живот, особено сред ромските жени и младежи;

- б) насърчаване на изграждането на капацитет и лидерството в ромското гражданско общество, така че ромите да имат възможност да участват на всички етапи от цикъла на политиките и в обществения живот като цяло;
- в) насърчаване на наемането на роми в обществените и частните институции с цел да се подкрепи многообразието и експертният опит в процеса на разработване на политики и с цел да се предоставят модели за подражание;
- г) повишаване на осведомеността относно правата на човека и гражданските права и отговорности сред членовете на ромските общности в неравностойно положение;
- д) координиране на ресурсите, мрежите и експертния опит във всички сектори с цел да се увеличи участието на младите роми в процесите на вземане на решения и да се съдейства за засилване на лидерската им роля.

Секторни цели

Достъп до качествени приобщаващи общообразователни системи

5. Държавите членки следва да гарантират на всички роми ефективен равен достъп до всички форми и етапи на образование и реална възможност за участие в тях — от образование и грижа в ранна детска възраст до висше образование, включително до втори шанс за образование, образование за възрастни и учене през целия живот.

6. Държавите членки следва да подобрят равния достъп на учениците от ромски произход до качествено и приобщаващо образование, включително чрез мерки като:
- а) предотвратяване и премахване на всички форми на сегрегация в образованието и подкрепа за потенциала на всички ученици;
 - б) предотвратяване и отмяна на погрешни диагнози, водещи до неправилно настаняване на ученици от ромски произход в образователни заведения за деца със специални потребности, и гарантиране, че записването в образователни заведения за деца със специални потребности се основава на прозрачна и законосъобразна процедура;
 - в) осигуряване на ефективни методи за признаване и поправяне на минали прояви на несправедливост в областта на образованието, включително сегрегация, неподходящо настаняване на ученици от ромски произход в специални училища и неравно третиране;
 - г) насърчаване на равенството, приобщаването и многообразието в образователната система и в класната стая, например чрез програми за професионално развитие, наставничество и партньорско обучение;
 - д) насърчаване на ефективното участие на родителите в образованието на учениците от ромски произход и поощряване на връзките между училищата и местните общности, включително чрез медиатори и помощник-учители;
 - е) подкрепа за равното участие и активната ангажираност на всички ученици, включително на децата с увреждания, в общите образователни дейности и процеси;

- ж) борба с малтретирането и тормоза в училище както онлайн, така и офлайн с цел защита на всички ученици, включително учениците от ромски произход;
- з) повишаване на осведомеността сред учителите и останалия училищен персонал за историята на ромите, културите на ромите и методите за разпознаване и борба с дискриминацията и нейните първопричини, включително антиромските настроения и несъзнателните предубеждения, и за значението на недискриминационното образование и реалния равен достъп до общообразователната система;
- и) подпомагане на усилията, за да се гарантира, че учениците от ромски произход придобиват умения, отговарящи на настоящите и бъдещите нужди на пазара на труда.

7. Държавите членки следва да работят за преодоляването на всички форми на дискриминация, неравенство и неравностойно положение по отношение на възможностите за образование, образователните постижения и придобитата степен на образование, включително, когато е уместно, чрез мерки като:

- а) осигуряване на достъп до качествено образование и грижи в ранна детска възраст със специален акцент върху ранното приобщаване на ромските деца, включително ромските деца в неравностойно положение;
- б) предоставяне на индивидуализирана подкрепа и медиация с цел компенсиране на езиковите, когнитивните и образователните пропуски, в тясно сътрудничество със семействата на ромските ученици, и насърчаване на втори шанс за образование и образованието за възрастни;

- в) предотвратяване на преждевременното напускане на училище и отпадането от училище на всички равнища на образование, включително със специален акцент върху момичетата от ромски произход¹, например чрез сътрудничество между училищата, медиаторите и службите за социална закрила;
- г) отчитане на уязвимостта на децата на родители, които са заминали в чужбина, и осигуряване на приоритетен достъп до програми за занимания след училище и индивидуализирана подкрепа;
- д) повишаване на социалната мобилност на ромите, например чрез положителни действия, специални стипендии за професионално, средно и висше образование и за обучение на преподавателите, както и за професионално ориентиране;
- е) осигуряване на плавен преход между образователните нива и насърчаване на завършването на средно и висше образование, включително чрез схеми за професионално ориентиране, консултиране, наставничество и финансова подкрепа;
- ж) подкрепа за участието в неформално учене и извънкласни дейности, включително младежки, спортни и културни дейности в рамките на здравното и гражданското образование, и други дейности, които укрепват личностното развитие, психичната устойчивост и благосъстоянието;

¹ В доклада на Агенцията на Европейския съюз за основните права Жените от ромски произход в девет държави — членки на ЕС (2019 г.) се посочват предизвикателствата, пред които са изправени жените и момичетата от ромски произход.

- з) насърчаване, когато е уместно, на придобиването на цифрови умения, осигуряването на ширококолов достъп до интернет, подходяща цифрова инфраструктура и учебни материали, подходящи за дистанционно обучение — както във формална, така и в неформална образователна среда, така че да се предотврати цифровото изключване на ученици в неравностойно социално-икономическо положение, както и на техните учители и родители, и да се гарантира обхващането на учениците от ромски произход, в това число на живеещите в селски или сегрегирани райони.

Достъп до качествена и устойчива заетост

8. Държавите членки следва да насърчават реалния равен достъп на ромите, особено на младите роми, до качествена и устойчива трудова заетост, включително, когато е уместно, чрез мерки като:
- а) информационни дейности, насочени към младите роми¹ с цел повишаване на тяхната осведоменост за наличните — за предпочитане интегрирани — услуги за заетост и социални услуги, както и осигуряването на контакт с тези услуги.
 - б) посрещане на нуждите на младите роми, които са безработни и на неактивните роми чрез изготвяне на индивидуализирани, цялостни планове за действие за тях, в които се отчитат техните предпочитания и мотивация, пречките и недостатъците, както и причините да бъдат безработни или неактивни;

¹ В съответствие с описаното в Препоръка на Съвета от 30 октомври 2020 г. относно „Мост към работни места — укрепване на гаранцията за младежта“, и за замяна на Препоръката на Съвета от 22 април 2013 г. за създаване на гаранция за младежта (ОВ С 372, 4.11.2020 г., стр. 1).

- в) подпомагане на придобиването на първоначален професионален опит, устройването на работа, чиракуването и кариерното развитие;
- г) улесняване на прехода от образование към заетост чрез напътстване, наставничество, професионално обучение, стажове, бизнес инкубатори и дуално образование;
- д) подкрепа за придобиването на цифрови умения от ромите, за да бъдат по-добре подготвени за нуждите на пазара на труда и да използват възможностите на съществуващите и новите цифрови инструменти и тенденции в ежедневието;
- е) подпомагане на обучението на работното място, развитието на умения, придобиването и повишаването на професионална квалификация и втори шанс в образованието;
- ж) насърчаване чрез целево подпомагане на действително равен достъп до самостоятелна заетост и предприемачество, включително социално предприемачество;
- з) насърчаване на равния достъп до заетост в публичния и частния сектор чрез мерки като положителни действия и схеми за подкрепа за работодателите, както и подобряване на достъпа до услуги за заетост, включително активни политики на пазара на труда;
- и) подкрепа за мобилността на пазара на труда, особено за живеещите в селски и сегрегирани райони с ограничени възможности за работа.

- й) борба с, намаляване и премахване на дискриминацията чрез засилване на повишаването на осведомеността за недискриминационната заетост и достъпа до заетост и мерки за активизиране, както и обучение на работодателите относно методи за разпознаване и справяне с дискриминацията и първопричините за нея, включително антиромските настроения и несъзнателните предубеждения.

Здравеопазване и достъп до качествени здравни и социални услуги

- 9. Държавите членки следва да гарантират ефективен равен и безпрепятствен достъп до качествени здравни и социални услуги, особено за групите, които са най-силно изложени на риск, или живеещите в маргинализирани или отдалечени населени места, когато е уместно чрез мерки като:
 - а) насърчаване и улесняване на равния достъп за:
 - i) жените от ромски произход до качествени медицински прегледи, скрининг, грижи преди и след раждането, консултации и семейно планиране, както и грижи за сексуалното и репродуктивното здраве, предоставяни от националните служби за здравеопазване;
 - ii) жените от ромски произход до услуги за подкрепа на жертвите на основано на пола насилие;
 - iii) децата от ромски произход до качествено първично здравеопазване, включително програми за първична профилактика, като например ваксинация;

- iv) уязвимото ромско население, като например възрастните роми, ромите с увреждания, ромите от общността на ЛГБТИ, мобилните роми в ЕС, ромите, които са граждани на трети държави, и ромите без гражданство, до качествено здравеопазване;
- б) повишаване на осведомеността сред ромите за мерките за първична профилактика, като програми за насърчаване на здравословен начин на живот и за предотвратяване на злоупотребата с наркотични вещества, и подобряване на достъпа до услуги за психично здраве, когато е уместно, чрез здравна медиация;
- в) предотвратяване и борба с дискриминацията срещу ромите чрез повишаване на осведомеността за недискриминационния достъп до здравни услуги и предоставяне на здравни грижи, и чрез обучение на здравни специалисти, студенти по медицина и здравни медиатори относно методите за разпознаване и борба с дискриминацията и нейните първопричини, включително антиромските настроения и несъзнателните предубеждения;
- г) борба с цифровото изключване на всички роми при достъпа до здравни услуги, например чрез преодоляване на цифровото разделение по отношение на достъпа до здравна информация;
- д) предотвратяване и премахване на сегрегацията в областта на здравните услуги;
- е) гарантиране на признаването и поправянето на минали прояви на несправедливост в областта на здравеопазването, включително насилствената, принудителната и извършваната по друг начин против волята стерилизация на жените от ромски произход;

- ж) насърчаване на равния достъп на ромите до медицинско образование и поощряване на наемането на роми като здравни специалисти и медиатори, особено в райони със значителен дял на ромското население;
- з) борба и предотвратяване на потенциални огнища на болести в маргинализираните или отдалечените ромски населени места;
- и) осигуряване на достъп на ромите до услуги в общността и в семейна среда за хората с увреждания, възрастните хора и децата, лишени от родителска грижа, като например услуги за развитие, социални жилища, дневни центрове за хора с увреждания и мрежа от приемни родители;
- й) предотвратяване на институционализирането и насърчаване на преминаването от институционални грижи към общностни грижа в семейна среда чрез предоставяне на подкрепа за семейства в несигурно положение, като например консултантски услуги и финансови стимули, разпределяне на хранителни помощи, асистиранни жилища и услуги за развитие;
- к) насърчаване на обмена и трансфера на най-добри практики, свързани с общественото здраве за ромите, като например чрез използване на рамката на Комисията и държавите членки в областта на общественото здравеопазване в рамките на Ръководната група по въпросите на промоцията на здравето, профилактиката на болестите и контрола на незаразните заболявания;
- л) насърчаване на изследванията и профилактиката на заболявания, които са по-разпространени сред хората, изложени на риск от бедност.

10. Държавите членки следва да осигурят равно третиране на ромите по отношение на достъпа до подходящо несегрегирано жилищно настаняване и основни услуги, включително чрез мерки като:
- а) гарантиране на достъп до основни услуги, като течаща вода в домакинствата, безопасна и чиста питейна вода¹, адекватна канализация, услуги по събиране и управление на отпадъците, услуги в областта на околната среда, електричеството, газа, транспорта, финансови услуги и цифрови комуникации, както и до физическа инфраструктура, като се обезпечи непрекъснатостта на основните комунални услуги, както в нормални условия, така и по време на пандемии, екологични катастрофи и други кризи;
 - б) наблюдение, предотвратяване и борба с всяка форма на пространствена сегрегация и насърчаване на премахването на сегрегацията чрез изготвяне на конкретни планове за справяне с проблемите, свързани с жилищното настаняване, с участието на местните общности и засегнатите ромски общности;
 - в) подкрепа и засилване на публичните органи, които по принцип отговарят за жилищното настаняване, основните услуги и екологичните стандарти, както и на други съответни участници в тези области, например чрез предоставяне на необходимия им мандат и ресурси за картографиране на жилищните нужди, наблюдение на сегрегацията и прилагане на всеобхватни регулаторни мерки или мерки за подкрепа, когато е необходимо;

¹ Вж. член 16 във връзка със съображение 31 от Директива (ЕС) 2020/2184 на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2020 г. относно качеството на водата, предназначена за консумация от човека (ОВ L 435, 23.12.2020 г., стр. 1).

- г) предотвратяване на принудителното извеждане от жилища чрез насърчаване на своевременното предупреждаване и медиация, организиране на подкрепа за хората в риск от извеждане от жилището им и при необходимост предоставяне на подходящи алтернативни възможности за жилищно настаняване, със специален акцент върху семействата;
- д) подобряване на условията на живот на ромите, превенция и преодоляване на негативните последици за здравето от излагането на замърсяване и заразяване;
- е) предоставяне на социална подкрепа и достъп до основни услуги за бездомни роми;
- ж) гарантиране на равен достъп до помощ за жилищно настаняване и отчитане на специфичните нужди на отделните лица и семейства;
- з) подкрепа за интегрирани схеми за жилищно настаняване, насочени към маргинализираните роми, чрез мерки като съчетаване на микрокредити за строителство и поддръжка на жилища със схеми за повишаване на финансовата грамотност и спестовни схеми, обучение по строителство и мерки за активизиране;
- и) подпомагане на изграждането и поддръжката на подходящи места за спиране за пътуващи общности.

Участие и подпомагане на националните звена за контакт по въпросите на ромите

11. Държавите членки следва да обезпечат националните звена за контакт по въпросите на ромите с достатъчни и необходими ресурси, персонал и институционален авторитет и да ги овластят, за да могат те ефективно да съгласуват и наблюдават националните политики за равенство, приобщаване и участие на ромите, включително чрез осведомителни кампании на местно равнище.
12. Държавите членки следва да създадат условия за националните звена за контакт по въпросите на ромите, чрез реформирани процеси в националните платформи по ромските въпрос, да улесняват участието и включването на ромското гражданско общество в създаването, прилагането, наблюдението и прегледа на националните стратегии за интегриране на ромите и местните планове за действие.
13. Държавите членки следва да осигурят участието на националните звена за контакт по въпросите на ромите в създаването на политики за социално приобщаване и универсални услуги, за да могат те да отговарят по-добре на нуждите на ромите и да достигат до по-голяма част от тях, включително, ако е уместно, във вземането на решения за програмирането и мониторинга на фондовете на Съюза.

14. В рамките на съответните си национални правни рамки държавите членки следва да оказват подкрепа на органите за насърчаване на равното третиране („органите по въпросите на равенството“), така че те да могат, в рамките на своите мандати, да работят ефективно и независимо и да си сътрудничат с всички съответни участници, включително с националните звена за контакт по въпросите на ромите, публичните органи, организациите на гражданското общество и частния сектор. Тази подкрепа следва да включва, когато е приложимо, предоставяне на възможност на органите по въпросите на равенството:
- а) да преследват случаи на дискриминация, реч на омразата и престъпления от омраза, както и да водят стратегически съдебни дела;
 - б) да предприемат мерки във връзка с недостатъчното подаване на сигнали за случаи на дискриминация, реч на омразата и престъпления от омраза и да повишават осведомеността на ромите за техните права;
 - в) да провеждат изследвания относно равенството и дискриминацията на ромите и да събират данни в тази област;
 - г) да изграждат капацитета на ромското гражданско общество и да си сътрудничат с него, като обръщат особено внимание на достъпа до правосъдие и прилагането на законодателството в областта на равенството;
 - д) да предоставят насоки и обучение на широката общественост, както и на публични и частни организации.

15. Държавите членки следва да дадат възможност на органите по въпросите на равенството да участват активно и да допринасят ефективно за разработването, прилагането, наблюдението и прегледа на националните стратегически рамки за равенство, приобщаване и участие на ромите, както и на съответните програми по фондовете на Съюза, когато е приложимо, включително като:
- а) се консултират с органите по въпросите на равенството относно стандартите за прилагане на националните стратегически рамки с цел съсредоточаване на вниманието върху борбата с дискриминацията и нейното предотвратяване — включително чрез преодоляване на антиромските настроения — при разработването и прилагането на тези стандарти, и полагат усилия за премахване на структурната дискриминация;
 - б) осигуряват възможност за участие на органите по въпросите на равенството в структури, създадени с цел надзор над прилагането, наблюдението и прегледа на националните стратегически рамки за ромите, и в комитетите за наблюдение по съответните фондове на Съюза.

Мобилизиране на заинтересованите страни на местно и регионално равнище

16. Държавите членки следва да осигурят участието на регионалните и местните органи и местното гражданско общество в разработването, прилагането, наблюдението и прегледа на националните стратегически рамки според случая.

17. Държавите членки следва да насърчават регионалните и местните органи, в рамките на съответната им компетентност, да разработват и актуализират свои местни планове за действие или планове за премахване на сегрегацията, или стратегически рамки за равенство, приобщаване и участие на ромите. Тези местни планове или стратегически рамки следва, доколкото е възможно, да включват мерки, базови стойности, референтни показатели и измерими цели и финансиране.
18. Държавите членки следва да осигурят сътрудничество между централните и местните органи при разработването и изпълнението на програми за финансиране от Съюза от значение за преодоляването на и борбата с дискриминацията на ромите, за да гарантират, че равенството, приобщаването и участието на ромите ще бъдат взети под внимание през цялата подготовка, изпълнение, наблюдение и оценка на програмите, и да допринесат за по-доброто канализиране на средствата от Съюза на местно равнище.
19. Държавите членки следва да насърчават приобщаването и многообразието чрез подходящи мерки, като например положителни действия за осигуряване на равния достъп до заетост за ромите в публичните институции на местно и регионално равнище.
20. Държавите членки следва да насърчават овластяването и да признават представителството на жените и мъжете от ромски произход на местно равнище.

Сътрудничество с гражданското общество

21. Държавите членки следва да насърчават социалните иновации, партньорството и сътрудничеството между публичните органи и ромското и проромското гражданско общество.

22. Държавите членки следва да използват пълноценно националните платформи по ромските въпроси или други форми на сътрудничество и диалог в държавите членки, за да ангажират по прозрачен и приобщаващ начин ромското и проромското гражданско общество, както и други заинтересовани страни, в създаването, прилагането, наблюдението и прегледа на националните стратегически рамки за ромите и местните планове за действие.
23. Държавите членки следва да оказват подкрепа на гражданското общество при наблюдението и подаването на сигнали за престъпления от омраза и за реч на омразата, както и за други престъпления срещу ромите, и да оказват съдействие на жертвите при подаването на сигнали за реч на омразата и престъпления от омраза.
24. Държавите членки следва да осигуряват финансиране в подкрепа на плурализма и независимостта на ромското и проромското гражданско общество, включително на младежките ромски организации, като така им дадат възможност да наблюдават и да докладват във връзка с националните стратегически рамки за ромите в качеството си на независими правозащитни организации, както и да поддържат своя административен капацитет.
25. Държавите членки следва да включват гражданското общество и ромските общности в целия програмен цикъл на фондовете на Съюза на национално, регионално и местно равнище, включително като членове на съответните комитети за наблюдение по фондовете на Съюза.
26. Държавите членки следва да насърчават изграждането на капацитет и лидерството в ромското гражданско общество, включително в младежките организации, за да дадат възможност на съответните органи и организации да участват във всички етапи от цикъла на политиката и в обществения живот като цяло.

27. Държавите членки следва да насърчават междусекторната работа и по-широките обединения за равенство и приобщаване, като осигуряват участието на държавата, гражданското общество, предприятията и промишлеността, академичните среди и научноизследователската общност. Това може да доведе до съвместни действия между субектите, които насърчават равенството между половете, борбата с расизма, дискриминацията въз основа на расата или етническия произход, ксенофобията и свързаната с нея нетърпимост, или които работят в полза на правата на децата, възрастните хора, ромите от общността на ЛГБТИ, хората с увреждания, търсещите убежище, бежанците и други мигранти и хората без гражданство.

Транснационално сътрудничество

28. Държавите членки следва да засилят сътрудничеството и взаимното обучение по най-ефективните начини за интегриране на равенството, приобщаването и участието на ромите в изпълнението на всички основни инициативи на Съюза в тази област.
29. Държавите членки следва да насърчават транснационалното партньорство и обмен, като подкрепят мрежата от национални звена за контакт по въпросите на ромите, мрежата EURoma и Европейската платформа за ромите.

30. Някои мобилни граждани на ЕС от ромски произход, които се установяват в държави членки, различни от тяхната държава членка на произход, или пребивават временно в такава държава членка, включително с цел да се възползват от възможности за сезонна или краткосрочна заетост, са в уязвимо положение. Когато е уместно, държавите членки следва да насърчават установяването и активното участие в подходящи форми на транснационално сътрудничество на национално, регионално или местно равнище, включително двустранни или многостранни проекти и споразумения, при спазване на правната рамка на Съюза и приложимото национално законодателство. Това може да включва например сътрудничество по въпроси, свързани с достъпа до образование, образователния опит и резултати сред ромските деца, както и с потребностите и предизвикателствата на общинско равнище. Това сътрудничество следва да включва участието на самите роми.

Финансиране

31. Държавите членки, особено тези, в които има по-големи предизвикателства в областта на равенството, приобщаването и участието на ромите и/или по-големи ромски общности, следва да използват пълноценно и оптимално основните и целевите фондове на Съюза и съответните национални фондове за предотвратяване и борба с дискриминацията на ромите, което може да включва избор на конкретни цели за насърчаване на социално-икономическата интеграция на групите в неравностойно положение и маргинализираните общности като ромските¹ и осигуряване на ефективна координация между източниците на финансиране от Съюза и националните източници от значение за равенството и социално-икономическото приобщаване на ромите.

¹ Виж по-специално член 4, параграф 1, точки v и viii от Предложението за ЕСФ+ за периода 2021—2027 г.

32. Държавите членки следва да улесняват участието на регионалните, местните, градските и други публични органи, икономически и социални партньори и съответни органи, представляващи гражданското общество, неправителствени организации и органи, отговарящи за насърчаване на социалното приобщаване, основните права и недискриминацията, в подготовката, изпълнението, наблюдението и оценката на програми на Съюза, включително участие в комитети за наблюдение.
33. Държавите членки следва да осигурят адекватни национални ресурси за изпълнението на мерките на политиката, изложени в Стратегическата рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите и в националните стратегически рамки, като се следи за съответствието им с действителните нужди на ромските общности, както и за това тези ресурси да са съизмерими с числеността и предизвикателствата на ромските общности.
34. Националните планове за възстановяване и устойчивост¹ следва да отчитат и утвърждават правата и равните възможности за всички и да насърчават приобщаването на групите в неравностойно положение, включително ромите и други лица с малцинствен расов или етнически произход.
35. Държавите членки следва да подобрят разработването, изпълнението, наблюдението и оценката на програми на Съюза или структурни реформи за социално-икономическо приобщаване на малцинствата, например като поискат техническа помощ по програмата за подкрепа на структурните реформи.

¹ Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета от 12 февруари 2021 г. за създаване на Механизъм за възстановяване и устойчивост (ОВ L 57, 18.2.2021 г. стр. 17).

36. Държавите членки следва да насърчават използването на национални средства и средства от Съюза за изграждане на капацитет и обмена на добри практики между органите на централно и местно равнище и организациите на гражданското общество, така че тези органи и организации да могат да допринасят за прилагането на мерки за борба с дискриминацията на ромите чрез ускоряване на процесите на равенство и приобщаване, включително чрез борба със сегрегацията и насърчаване на участието на ромите.
37. Държавите членки следва да отговорят на нуждите от финансиране на местно равнище, включително в градските райони, когато е уместно, за да подкрепят мобилните роми в ЕС, включително като осигуряват езиково обучение, качествено училищно образование и грижи в ранна детска възраст, посещаване на училище, обществени служби по заетостта, социални работници, медиатори и т.н.

Наблюдение и докладване относно националните стратегически рамки за ромите

38. Държавите членки следва да извършват наблюдение и оценяване на изпълнението на националните стратегически рамки, като използват по целесъобразност набора от показатели, разработен от Агенцията на Европейския съюз за основните права („Агенцията“), националните звена за контакт по въпросите на ромите, националните статистически служби и Комисията в контекста на Работна група за изработване на показатели за интеграцията на ромите и за докладване по въпросите, свързани с ромите, координирана от Агенцията¹. Държавите членки могат също така да използват национални показатели в съответствие с развитието на своите национални правни рамки и политически подходи и положението на ромите в тяхната територия.

¹ Приложение 2 към Съобщението от 7 октомври 2020 г. и Рамка за наблюдение за стратегическа рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите – цели и показатели.

39. Във връзка с целите и водещите стремежи на Съюза, посочени в Съобщението, държавите членки следва да включат по целесъобразност национални количествени и/или качествени цели в националните стратегически рамки за ромите, които да са съобразени с националните обстоятелства и с наличните възможности за събиране на данни относно равенството, които могат да включват, например, или разбити по етнически критерии данни, или приложими социално-демографски косвени данни, или комбинация от двете.
40. Държавите членки следва да уведомят Комисията до юни 2023 г. за всички мерки, предприети в съответствие с настоящата препоръка. Впоследствие държавите членки следва да докладват на Комисията на всеки две години за всички текущи и нови мерки, като предоставят информация за постигнатия напредък в изпълнението на националните стратегически рамки за ромите във всяка тематична област. Докладите на държавите членки ще бъдат използвани при изготвянето на двугодишните доклади и докладите за оценка на Комисията до Европейския парламент и до Съвета относно изпълнението на Стратегическата рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите.
41. Държавите членки следва да спомагат за цялостното публично оповестяване на националните доклади за равенство, приобщаване и участие на ромите с цел повишаване на прозрачността и извличане на поуки от изпълнението на политиката, както и да осигурят, когато е уместно, обсъждането на националните стратегии и окончателните доклади за изпълнение в националните парламенти.

42. Агенцията следва да провежда редовни проучвания по въпросите на ромите за годините 2020, 2024 и 2028, които да осигуряват необходимите данни за базовите, междинните и окончателните резултати и да отразяват всички промени в положението на ромите. С помощта на Работна група за изработване на показатели за интеграцията на ромите и за докладване по въпросите, свързани с ромите, Агенцията следва също така да подпомага държавите членки в техните усилия за събиране на подходящи данни относно равенството, да оказва съдействие на Комисията при наблюдението и анализа и да подкрепя националните звена за контакт по въпросите на ромите в докладването.

ПРИКАНВА КОМИСИЯТА:

43. Да гарантира, че информацията, предоставена от държавите членки, ще послужи като основа за изготвянето на докладите ѝ до Европейския парламент и до Съвета относно прилагането на националните стратегически рамки за ромите.
44. Да продължи да полага усилия за интегриране на равенството, приобщаването и участието на ромите в разработването и изпълнението на всички имащи отношение основни инициативи на Комисията и също така да продължи да следи изпълнението на политиките за равенство, приобщаване и участие на ромите в рамките на европейския семестър и Европейския стълб на социалните права.
45. Да продължи да насърчава транснационалното партньорство и обмен, като подкрепя мрежата от национални звена за контакт по въпросите на ромите, мрежата EURoma, Европейската платформа за ромите, подготвителното действие на Европейския парламент за мониторинг на гражданското общество и Европейската мрежа на органите по въпросите на равенството (Equinet).

Настоящата препоръка заменя Препоръката на Съвета от 9 декември 2013 г. относно ефективни мерки за интегриране на ромите в държавите членки.

Съставено в Брюксел на

За Съвета
Председател
